

Druga pomlad irskega naroda.

Priobčil L. L.

Če govorimo o pomladi irskega naroda, nimamo v mislih pomladi v njegovem verskem življenju. Angleži pač poznajo tak preporod katoliškega življenja, in duhoviti kardinal Newman je nadal v enem svojih govorov onemu živemu verskemu toku, ki je privedel toliko plemenitih mož prošlega stoletja v naročje katoliške cerkve, pesniško ime „druga pomlad“ (the second spring). Irska zgodovina pa je v tem oziru ena sama večna pomlad. Smelo trdimo, da ga ni naroda v Evropi, ki bi bil vero svojih očetov ohranil v najneugodnejših razmerah tako čisto in neomadeževano, kakor so to storili prebivavci zelene Erina, otoka svetnikov.

Ircem sedaj klije druga pomlad v slovstvu in narodnem jeziku. Devetnajsto stoletje, ki je oživilo slovstveno toliko malih narodov, Provansalom podarilo Friderika Mistrala, Catalanom prineslo Verdaguera, je tudi irščino, čeprav ob koncu stoletja, poklicalo k novemu življenju. Navdušeni rodoljubi so pred par leti osnovali društvo, ki naj bi pospeševalo učenje irskega jezika po Irskem, Angleškem in po vsem svetu, kjer bivajo Irci. Dandanašnji ima to društvo že 200 podružnic. Vsa irska mladina je v tem taboru, in irščino čuješ povsod v javnosti, tudi v Londonu, Liverpoolu, Manchesteru in New-Yorku. Narodni listi prinašajo povesti, pisane v domačem jeziku, tuintam poučujejo irščino tudi že po šolah. Pri mnogih zborovanjih in veselicah na Irskem se često ne sliši niti ena sama angleška beseda. In to gibanje raste od dne do dne. Letos je tudi angleški parlament prvič v zgodovini slišal irsko besedo. Novoizvoljeni irski poslanec Mr. Thomas O' Donnell je prisegel v irščini v dokaz, da gaelski jezik še živi.

Zgodovina pristno irskega slovstva je žalostna. Ledena doba angleškega gospodstva je zamorila v teku stoletja narodno slovstvo. Zadnja knjiga, pisana v gaelskem jeziku ali irščini, je izšla leta 1644. Spisal jo je Geoffrey Keating. Od časa Olivera Cromwella je Irce pred vsem vera ločila od premagovavcev, in zato se ni čuditi, da so z izgubo prostosti, zaslužnjeni, oropani, brez zastopnikov, brez gmotnih sredstev, brez domačega plemstva, brez šol, začeli zane-marjati materinsko besedo. Irščino so govorili samo še preprosti kmetje, pastirji in

ribiči. Tuintam se je čula tudi po cerkvah, a olikanci so izvečine rabili angleški jezik. Irščina je le životarila in tudi znana emancipacija, katero so narodu izvojevali pogumni voditelji Daniel O' Connell, Parnell in drugi, ni pomogla jeziku do večje veljave. V novejšem času se je sicer razvilo neko irsko slovstvo, a v — angleškem jeziku. Znani Thomas Moore je zelo dvignil irsko zavest s svojimi domoljubnimi pesmami (Irish melodies), pa je pel angleški. Še celo novejši irski pisatelji, kakor Gilbert, Mrs. Tynan Hinkson, Mr. Frank Mathew, Miss Jane Barlow, Sheehan in drugi, ki tako izvrstno umevajo irskega duha, pišejo angleški.

Odslej se bo pa vse korenito izpremenilo. S številom čitateljev bo rasel tudi krog irskih pisateljev. Samo teh nedostaja. Nardarjenosti, slavne zgodovine, navdušenosti imajo Irci v izobilju.

Irskih domoljubov ne vodi pri tem delu prazen fanatizem ali slep nacionalizem. Oživetev jezika in narodnega slovstva je Ircem sveta stvar. Omenjeni O' Donnell piše lepo: „Naš jezik je edina stvar, ki nam je ostala po stoletnem boju. Svobodo in rodno zemljo so nam vzeli. Jezik in duh irski slonita drug na drugem. V početku je bil jezik v prvi vrsti sad irske duše, ko je kazal v svojih narečjih in načinih izraza različni značaj duhov, kateri so ga razvili. Potem pa je obratno jezik obrazil in razvijal dušo poznejših rodov v svojo izrazito lepoto, s svojimi verskimi in pobožnimi težnjami, s svojim mističkim čarom. Tako sta rasla irski duh in irski jezik v naravnem redu drug poleg drugega, kot člena v verigi narodnega razvoja, vsak kot dedič vednosti, omike in odgoje prednikov, zajemajoč iz zaklada prošlosti; in tako sta se razvila, ne v eni generaciji, ne s prisiljenim poukom, temveč v počasnem razvoju v teku okroglih 20 stoletij. Irska duša je bila še celo v poganski dobi bistveno verna, čista, idealistična, do vzetna, pokorna starišem, strastno vdana bodisi nebeškemu, bodisi zemeljskemu kralju, požrtvovalna, nesebična. To so bila tla, kamor se je moglo vsejati seme krščanstva, tla, ki so obrodila v istini trajen sad, ne samo njega sence, ali cvetko, ki zamre, ko prihruje vihar samoljubja in sebičnosti. Ta

duša s svojo preprostostjo, s svojo odkritostjo, s svojo versko vdanostjo, je prišla k nam neomadeževana v jeziku, kateri še dandanašnji, v času divje brezbožnosti, moralne propalosti, sebičnosti in pohlepnosti, propoveduje samo lepoto preprostega življenja, pripovedujoč pravljico za pravljico kot zgled požrtvovalnosti, čistosti in nedolžnosti. Naš jezik diha čas, ko so bili ljudje in narodi še mlajši, lepši in manj vdani materializmu nego dandanašnji Nikakor nočem pretiravati, pa zdi se mi in priznati se mi mora, da je duša angleškega naroda naših dni duša brez Boga na svetu, vsa v skrbéh za zemeljske stvari, ki bolešno drvi za svetovno silo in gospodstvom in prezira vse višje in plemenitejše namere, ki hočejo oblažiti našo naravo; duša, ki ne pozna istinitnega praktičnega krščanstva z njegovimi lepimi nauki; duša pokopana v materializmu, prijemajoč se vsakega novega nauka, da bi zatrla v sebi glas božji; duša, ki ima vsekdar samo svoj prav in kateri se zdi neumnost, obsoditi samo sebe; duša, ki se na eni strani ponaša z neodvisnostjo, na drugi pa bolj ko vsakdo na svetu robuje domišljavosti, sili, naslovom, lepim besedam; duša, ki se dá tako lahko preslepiti in slepo zvoditi, akole vodniki spretno apelirajo na sebičnost njene narave.“

Pri vsej navdušenosti za svoj jezik so pa Irci tudi praktični. O' Donell pravi: „Sklenili smo, da se naši otroci morajo učiti dveh jezikov, angleščine radi trgovine, irščine za socialno vzgojo in za polet naše duše.“

To je vesela pomlad irskega naroda. Ko se veselimo tega pojava, se nam nehoté vsiljuje dvojno vprašanje. Najprej: ali bo ta pomlad obrodila tudi sadov? Če vpoštevamo silno navdušenost Ircev, njih nardarjenost pa tudi gmotna sredstva, katerih

so si mnogi rodoljubi v izobilju pridobili v Severni Ameriki, v Avstraliji in drugod, ni to povsem nemožno. Tudi Slovenci smo se zbudili, in se vendar od daleč ne moremo primerjati s slavno prošlostjo in neupognjeno žilavostjo Ircev.

Drugo vprašanje je v zvezi s prvim. Ako si Irci oživé lastno, lepo slovstvo, ni še s tem zagotovljeno, da je bodo ohranili tudi čisto in neomadeževano. To je druga, važna naloga irskih prvoboriteljev. Vprašanje je: Ali ne bo moderni duh našel poti tudi v to deviško, še le odkrito slovstvo?

Na to vprašanje moremo za sedaj samo odgovoriti, da smemo v vsakem slučaju pričakovati od tega gibanja najlepših sadov krščanske mistike, ki bodo presegli vse, kar je novo oživljena verska ideja pognala tuintam po Evropi. Mr. Brooke, ki je pred kratkim izdal zbirko irskih pesmi v angleškem jeziku („A Treasury of Irish Poetry in the English Tongue“) piše navdušeno: „Vera Ircev je tesno spojena z narodnostjo. Pesništvo ima skoraj vseskozi katoliški znak, in sicer katoliški s patosom, potrpežljivostjo in strastjo preganjanja. Irsko versko pesništvo v prvih letih devetnajstega stoletja je bilo pisano po ječah, pod vtiskom smrtne kazni ali prognanstva, na divjem močvirju in v gorskih duplinah . . . Plačilo, kakršno zasluži volk, je čakalo mož, katerih edini zločin je bil, da so ljubili svojo vero . . . Sedaj se zopet obnavljajo svete legende irskih svetnikov in slava stare irske cerkve. Mistični elementi, ki so tako globoko vkoreninjeni v katoličanstvo, se zopet prelivajo v zvonke verze, in njihova izredno močna duhovna smer, bela in rdeča od nebeških zubljev modrosti in ljubezni, tvori življenski del mysticizmu, ki je eden glavnih stebrov keltskega probujenja.“

